

6

TENTAMEN MEDICUM
INAUGURALE,

DE
DOLORE CAPITIS.

QUOD,
ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

GULIELMI ROBERTSON, S. S. T. P.
ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI;

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI consensu,
Et nobilissimæ FACULTATIS MEDICÆ decreto,

PRO GRADU DOCTORIS,

SUMMISQUE IN MEDICINÆ HONORIBUS ET PRIVILEGIIS
RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini subjicit

THOMAS MORGAN, A. B.
BRITANNUS.

— *Dolor ipse disertum*

Fecit —

OVID.

Prid. Id. Septemb. hora loquoque solitis.

EDINBURGI:

Apud BALFOUR, AULD, et SMELLIE,
Academiae Typographos.

M,DCC,LXIX.

ICA

FI

GUL

V

LIBE

RICARDO MORGAN ARMIGERO,

P A T R I;

FIELD PHELPS ARMIGERO,

CONSOBRINO;

I T E M

GULIELMO CLYFFORD ARMIGERO,

F R A T R I;

S I B I C H A R I S S I M I S:

I L L I U S

A N I M I V E R E P A T E R N I;

A L T E R I U S

V O L U N T A T I S E T A M O R I S;

H U J U S

L I B E R A L I T A T I S E T M U N I F I C E N T I A E,

R I T E M E M O R;

H A E C D I C A T A V O L U I T

T H O M A S M O R G A N.

GARDO MORGAN ARMIGERO

PART II

FIELD RHEPS ARMIGERO

CONSOBANO

IT II

COLLEMO GYFFORD ARMIGERO

PART II

THE CHARITABLE

ILLIUS

ANNUAL VERE PATERNI

AETERNUS

VOLUNTATIS ET AMORIS

HUIUS

ERRATA ET NUMERICALIA

RIE MEMOR

HABE DICATA VOIUT

THOMAS MORGAN

T

D
rior e
quac

TENTAMEN MEDICUM

INAUGURALE,

DE

DOLORE CAPITIS,

DOLOREM capitis, rem minus adhuc exploratam et indagatione ulteriore egentem, tractaturo, quo haec clarior et illustrior quaestio sit, de quovis dolore quaedam necessario praefanda erunt.

A

DE

DE DOLORE CAPITIS.

DE DOLORE QUOVIS QUÆDAM.

QUAE quidem res, ex tribus actionum generibus in quae physiologi nostras diduxerunt, vitales, naturales, et animales, ad postremas pertinet.

ANIMALES actiones eae sunt per quas animalia inter alias rerum naturae partes apte verari, tangique aut adfici ab iis, easve tangere aut adficere possunt.

EAEDEM, licet intra sensus et motus voluntatem sequentes consistere vulgo definiantur, tamen et reliquas actiones omnes, fere comprehendunt.

E sensibus vitiatis, qui sub hoc actionum capite concluduntur, longe maxime communes, et totum fere morborum malum constituent, sunt dolor et anxietas*.

DOLORE non verbis definiendus, mente elare concipitur. Solumque dici potest, sensus doloris eos esse quos nolumus, quibusque non adfici malimus.

PORRO, dolor vox generica est, sub se tres

* Gaub. instit. patholog. 670. 682. et Cull. prael. path. sens.

DE DOLORE CAPITIS. 3

sensuum species complexa, injucundorum, molestorum, et proprie dolorificorum *.

INJUCUNDI sensus a proprietatibus, quas aliorum corporum impulsibus tribuimus, oriuntur, et proprietates respiciunt, quas videndo, audiendo, olfaciendo, gustando, aut etiam variis tangendi speciebus †, percipimus. Ita nonnulli colores et soni, multi odores, sapores, et tangendi modi, injucundi sensu reperiuntur. Quo fit ut injucunditas non tam corporibus nostris inhaereat, quam ex rebus pendeat externis.

CONTRA, molestia aut dolor non rerum externarum impulsus, sed proprium corporis habitum, statum, aut sensum, respicere, et intus subsistere concipiuntur.

QUORUM molesti sensus vagi sunt, et ad certas corporis partes minus clare referuntur, quales capitis confusio, membrorum lassitudo, pectoris gravitas, et similia, sunt. Iidem praecipue inde quod actiones nostrae difficilius peraguntur, iisve resistitur, innasci videntur. Quod aliquando revera incidit.

RURSUS, dolor plerumque intra exiguam

* Cull. prael. path. de dol.

† Fjusd. prael. physiol.

quandam

4 DE DOLORE CAPITIS.

quandam partem subsistit, et a rebus quae causas ejus comitantur ita suboritur, ut actiones ceteris tantum male habeat, quatenus sensum perturbet. Idem a certa quadam partis dolentis et vera conditione oritur. Id quod instrumentum dolorificum, partem quamlibet laedens, ibidemque ciens dolorem, manifesto offendit. Neque vir gravis GAUBIUS audiendus in hac re videtur, dolorem ex animi errore, sine causa corporea vera, fieri posse, statuens *. Solus enim ex omnibus videndi sensus renovatur. Notiones per reliquos receptas reminiscimur, non etiam renovamus. Qui tamen, signorum quorundam ope, jucundi fuerint an ingrati, possumus olim dicere †. Ipecacuanæ, assæ foetidæ, et similes ingrati sapores odoresque, renovata horum per signa memoria, non tamen redeunt. Itaque poculo, quo ipecacuanæ sit epota, postea oculis objecto, nonnulli nauseam eandem quam medicamentum ante excitavit, quidam etiam justum vomitum patiuntur. Quem effectum, amaritudinis quaedam confusa animo notio, non vero justa rei, præstat. Neque vivi-

diorem

* Inst. Path. 674.

† Cull. prael. physiol.

DE DOLORE CAPITIS. 5

diorem soni qui abest imaginem revocaveris. Licet quidem te aliquando praeter solitum fivisse, esuriisse, venerem cupivisse, et sensu perquam ingrato pressum esse, recordari; sed, ipsa illa desideria jam fatiatum reducere, non licet. Idemque de reliquis, sive speciebus sive generibus quibus tactus constat, dici quoque potest. Utque meminerit aliquis dentium olim magnum sibi dolorem extitisse; non tamen statum in quo ille positus sit, nec, eo absente, ipsam illum rursus excitabit. Neque somnia et deliria ullum adversus hoc argumentum pondus adferunt; quippe quae nullas notiones, praeter eas quas mens renovandi potestate praedita sit, valeant procreare. In somno, saepissime cum nota tum ignota videre, et aliquando forsitan audire, nobis videmur. De videndo dubium non est. Quod ad audiendum attinet, non fingimus nobis sonos qui nulli sunt, sed veros, sopitis sensibus, confundimus. Ita sonus quivis nobis proximus, qui satis clarus sit, quive in aures, sat ad vigiliam vicinas ut mentem concipiat, incidat; paulo, per animi imagines mutatus, sepultum animum, sed pro sono tamen, fallit. Auris lectum propius forte adpressa, aut sanguis per carotides rapidius solito ruens, sensum

6. DE DOLORE CAPITIS.

sum soni edent. Qui sonus non fictus, sed verus mente confusus. Lectum petens sub dolore aliquo, eoque manente, jam dormiens, sibi dolere videtur. Item, inter dormiendum, incidens in dolorem, hunc, quia est, subsentiet. Cum igitur dolor semper ad partem aliquam certam referatur, ut istius partis mutationi alicui debeatur necesse est. Neque, si quando, in membro reciso dolor sentiari videtur, is sine causa est; nervus enim, qui prius ad locum dolere visum pertinuit, potest in aliqua ejus longitudinis parte, ac praecipue forsan circa artus relictum finem, ubi pro extremo sentiente nunc forsan esse incipit, ita mutari, ut eundem ad cerebrum sensum referat, qui membro olim dolente fieri consuevit. Non igitur, ficta sede, ipse quoque dolor fingitur. Est enim verus dolor a vera causa, scilicet, nervi affectu ortus, et cum olim percipi soliti doloris imagine confusus. Porro, si idem e partibus integris duabus aliunde ortus, alibi interdum sentitur; tamen, ubi sentitur, illic mutatio quoque prius fieri solet.

CONDITIO PARTIS IN QUA DOLOR CONSISTIT.

Cum igitur in certa partis dolentis conditio-

ne,

ne, et vera ideo causa, dolor consistat; quae sit causa quae in conditione dolor consistat, ut inquiratur, proximum est. Primum validus quisque impulsus, pro magnitudine, dolorem creat. Ita lux, ita sonus vehemens; quae forsitan non ad visum aut auditum, sed ad tactum pertinent, ut CULLENO nostro et nonnullis metaphysicis placet *. Quod idem, si verum est, illorum actio in validis impulsibus clare conficitur oportebit.

PRAETERQUE hoc, nostrarum ipsorum actionum vehementia simili ratione adficit nos dolore. Nam non solum rerum externarum, sed et propriae nobis, actiones sensum et motum cient †. Vehemens vero, de qua loquor, actio spasmus reperitur, qui in plurimis morbis alios, ac deinde alios, plerumque infandos dolores adfert.

NEQUE tam sentientium quam motricium fibrarum extensio, ut physiologis haecenus ad continui solutionem spectantibus, visum est, sed et compressio, sunt dolori.

QUIN et instrumenta praeacuta aut pungentia, corpus nervosum dividere tendentia, acutum dolorem edunt.

Quod

* Id Prael Pathol. de dol.

† Id. ibid.

8 DE DOLORE CAPITIS.

Quod quoque effecti, rodentia quaeque delere nervos periclitantia, sive pro stimulis seu chemice agant, praestare comperiuntur.

Postremo, calor aut frigus nimia pro acerbis doloris causis, ut omnibus notum est, non sunt omittendi: Sive ea extendentibus, dividantibus aut rodentibus potestatibus, aliusve adnumeranda sint, seu frigus pro re comprimente habendum.

De dolore saepe et molestia ambigitur, siquidem fames et sitis, variique pruritus modi, dolorem habeant nec ne, non est manifestum.

GAUBIUS causam doloris "partium sensilium cohaesionem, tenorem, vires in periculum adducere," proponens, haud mecum sentit. Quae cohaesionem male adficiunt, ea praecipuam esse doloris originem prorsus fateor: Tenorem vero nervorum intercidi, aut vires attingi, nego. Quid enim? Si motus nervosus a nervi sentientis sine ad cerebrum interromperetur; nonne, non dolor solum, qui sensus acutissimus est, verum etiam omnis sensus periret? Idque inter omnes certissimis experimentis firmatum quidem constat: Et quis, quaeso, qui maximos et enormes musculorum motus suscitari a dolore

lore

lore animadverterit, vires nostrorum nervorum plerumque imminui, aut in periculum plerumque deduci, dixerit? E contrario, dolorem pro maximo et ad agendum et ad sentiendum plerumque stimulo esse, mihi concedetur. Saltem qui id neget: haud mihi unquam indoluisse, quod vix mortalitati convenit videbitur. Quis autem dolor arthritico facior est, aut in plures cruciandi formas abit? Quo tamen adfecti, nisi quod partis laborantis usu ob instantis malum privantur aut minus valent, alioquin iusto robore et plerumque integra valetudine vigent.

NEQUE inficiandum tamen est, dolorem interdum debilitatem secum adferre videri. Ita calculus per urinae itinera qua angustiora haec pro illius magnitudine sunt, viam sibi moliens, vel etiam immobiliter negato transitu haerens, varia debilitatis, praesertim ubi longius malum, aut praeter consuetudinem grave sit, secum saepe trahit. Verum id non tam doloris naturae quam organo, quod sanitati corporis necessarium sit, impedito, deberi dico. Postremo, ne ab opinione supra proposita decedere videar, similibus causis ei quam retuli exceptis, raro dolor mali multum adfert.

Quas omnes doloris causas, ut possimus in unam communiorem agendi rationem deducere, magnopere exoptandum est. Spasmus vero, extendentia, instrumenta pungentia, ac forsitan rodentia, ad solutionem continui videntur pertinere. Eodemque caloris et frigoris effecta, modo simili ratione agant, redibunt. Quod utique anceps et obscurum est. Verum comprimentia sic minime explicabilia sunt; aut, si horum agendi rationem frigus etiam sequitur, id quoque erit ex illorum numero, quod ad rationem agendi attinet, excipiendum.

VERUM, si conjectura opus sit, omnes hae causae vim nervosam in cerebrum repellunt.

EAEDEM omnes doloris causae extrinsecus manifestae, intus paulo obscuriores reperiuntur.

INTERNI doloris causae distensio, spasmus, et acredo esse videntur.

IN arteriis distensio, in canali alimentario spasmus, acredo in tumoribus, dolorem facere videtur.

AN similes intus causae iis, quae extrinsecus, dolorem creant; Scilicet, an “distendens, gravans, stringens, contundens, pulsans, scindens, pungens, terebrans, rodens, mordax, “trens,

urens,*² caedens, similesque dolores qui intus sentiuntur, a causis mechanicis chemicisque, quales extrinsecus dolorem ferunt, ut GAUBIO placet, oriuntur? Dubium enim non est, quin certi dolendi sensus certos impellendi extrinsecus modos comitentur. Aequaque certum est, ubi hi impulsus externi abfuerint, illos tamen sensus intus esse perceptos. Itaque supra memoratam sentiendi varietatem, atque vel maiorem, arthritis, internus dolor, percurrit. Profecto talis doloris origo non intus subest. Nec talem noxarum doloriferarum copiam a nostra suppeditari natura credibile est. Neque, ut rem ad simpliciorum existimationem redigam, verisimilius quicquam est, quam impetum humorum, varie in firma varie adstricta influentium, illud effecti praestare. Unde liquet quam sine re, antiqua dolorum in graves, infixos, mordaces, pungentes, acutos, pulsantes, tendentes, frigentesque, divisio fuerit. Siquidem, praeter rationem modo adlatam, idem dolor, prout major aut minor sit, nunc hunc, nunc illum animi sensum refert. Praeterque hoc, ut est ante dictum, definiendus dolor nullis notis, signis nul-

* Gaub. inst. pathol. de dolore 677.

lis est, utut clare sentientis hominis mente concipiatur.

DOLORIS MODUS SEU MAGNITUDO.

RESTAT nunc doloris magnitudo: Cujus causa ut anquiratur, ea videtur vel impulsus dolorem facientis vehementia, vel partis dolentis sensibilitas. Neque viro relato assentio, qui "periculi plerumque magnitudini respondere doloris gradum *," addit. Nam dolor per se raro, ut dixi, memorabilius quicquam periculum corporibus intentat. Et si concedendum est, quod non inficias eo, impulsus et periculi vim inter se respondere; tamen id casu tantum fit; quoties enim in sensibilitate positus dolor est, maximus esse, nec ullo cum periculo, potest. Contra, in maximo impulsu atque etiam periculo, saepe minus, quam post leves impulsus et nullum periculum, doletur. Quae quidem res, si exemplis esset opus, illustrari mille posset.

POSTREMO, quicquid in reliquo corpore, extra suam sedem, dolor efficit, id omne in sensibilitate consistit. Per quam cerebrum excitatum motus saepe enormes immanesque concitat.

* Gavb. loc. relat.

NATURA et sede doloris expositis, molestiaque et injucunditate, quae minus aut non omnino ad nostram rem pertinere visae sunt, omisiss, ad capitis ipsius dolorem transibo.

CAPITIS IPSIUS DOLOR.

CAPITIS dolor aliquando morbus, omniumque longe multo frequentissime morbi pars aut symptoma, est. Atque ubi symptoma aliquando videatur, haud dubito pro morbo eum habere. Itaque, ubi ei apoplexia aut ullus alius capitis morbus succedit, nam cum omnibus fere copulam habet, apoplexia aut morbus a quo excipitur, illius symptoma, non ille eorum, mihi esse videtur.

SAUVAGESIUS, capitis dolorem pro ordine habens, in sex genera, cephalalgiam, cephalaeam, hemicraniam, ophthalmiam, odontalgiam, et odontalgiam, diduxit. Quorum tres posteriores, quia vel vitia sunt organica, scilicet oculorum, aurium, dentiumque propria, vel minus saltem cum cerebro aut genere nervoso conjuncta, rejicimus. E tribus prioribus LINAEUS duas quae primae sunt

14 DE DOLORE CAPITIS.

sunt in unam, omnes tres in duas redegit; et cum hoc quidem discrimine, ut tertiam pro latente ac partis proprio vitio, reliquas quas unam fecit, toti capiti communiores, esse ducat.

Nos ea generum discrimina, magisque etiam specierum fere omnium Sauvagesianarum, supervacua iudicamus: Utpote qui capitis dolorem unius solum generis esse, et principem adfectum opinemur. Neque e tringinta quas ille constituit speciebus amplius tres, cephalalgiam plethoricam, cephalaeam febrilem, item cephalalgiam metallicam, servamus. Quarum ipsarum forsitan duae priores rem integram comprehendunt. Quin et e contrario, nonnullae species ab illo omissae, quales febris aut rheumatismus partis sunt, non repudiandae videntur. Ex ejus speciebus rejiciendae aliae sunt, quia partis capitis, et praecipue externi, vitia sunt, qualia iisdem sub rebus etiam aliis corporis partibus contingere queunt, neque ulli ipsius capitis propriae conditioni debentur. Istiusmodi vero species cephalalgia catarrhalis; anemotropa; pulsatilis; polonica; hemicrania; cephalaea; ocularis; odontalgica; sinus; ab infectis; item purulenta, esse videntur. Nec ad principi-

pera

dem capitis dolorem symptomaticae species
 attinent, scilicet cephalalgia catamenialis; haemorrhoidalis; stomachica; febrilis; pulsatilis;
 intermittens; gravidarum; inflammatoria; catarrhalis; hysterica; item cephalaea syphilitica; arthritica; febricosa; et melancholica;
 nec non hemicrania coryzae; haemorrhoidalis; clavus; nephralgica, ac forsitan lunatica. Utriusque generis cephalalgia catarrhalis et pulsatilis sunt, et utroque nomine repudiandae; postremo, cephalaeam ab acrimonia rejicio, tam quia a nostra morbi opinione aliena est, quam quod causa ejus in vaga conjectura sola consistit.

Nos de dolore capitis tanquam principe et singulari adfectu loquimur, ratione aliorum qui saepe cum eo incidunt, ipsiusque effectuum, semota. Et prae caeteris febrem, convolutionem, aut si quis alius dolor ea sive comitatur, seu praecedat, segregamus. Aut si hunc dolorem, ita ut in illis se ostendit, de via attingemus, semper recordandum est, nos de doloris propria, demptis iis, natura differere; ut nihil intersit, subintne alia an desint, dummodo quae sit ratio qua dolor caput adficiat, quae sit ejus sedes, eumque non organicum, non aliorum morborum casu sive effectum sive symptoma esse, demonstrare

Y6 DE DOLORE CAPITIS.

monstrare protuerimus. Nam, ut sententiam nostram de rei argumento illustremus, si causae quaedam ejus dentur, dolor potest quibullibet hominibus, et in quibullibet corporis partibus, accidere, aut plurimos et fere omnes morbos sequi, etiam si nulla proprietate corpus ad eum creandum tendit. Contra, dolor de quo agitur in habitu consistit; quo fit, ut per proprias naturae quorundam leges caput praecipue petatur, eorumque hominum, nulla occasione memorabiliore oblata, capita dolore, quasi suo jure, laborent.

RATIO QUA DOLEAT CAPUT.

Quod ad rationem qua caput dolor petat attinet, priores medici ad vim impellendi, posteriores et praesentes ad sentiendi vehementiam, eam retulerunt. Verum, in hoc ordine nulla controversia insignior vertitur: nam impulsus et sensus magna ex parte inter se respondent. An vero ad plenam nervorum disruptionem causa doloris adfurgat, haud facile dixerim. Hoc constare inter pathologos videtur, continui solutionem, vel saltem ejus periculum, esse doloris frequentissimam originem.

originem. Continui solutionem id facere **BOERHAAVIUS** opinatus est. Contra, **HALLERUS** dolorem commemorat qui per viginti annos, absque ulla continui soluti suspicione, duraverit. Cujus igitur, ut et plurium opinio est, nervos non disrumpi, seu continui solutionem, sed sentiendi vim quandam, perpeti. Igitur, ut mediam aliquam discrepantibus opinionibus interponam, colligere mihi lubet, cujuscvis, ideoque capitis, doloris causam, in aucto nervorum motu locum obtinere.

Cujus aucti nervosi motus causa inquirenda est.

E CAUSIS supra relatis dissentio ad rem pertinere videtur. Itaque sanguis in propriis vasis percitatus, et haec distendens, potest aucti motus una causa subesse. Dolor, postquam accidit, plerumque talis stimulus fit, ut sanguinem ad partem dolentem attrahat; idque absque congestionem ad inflammationem tendente raro efficit. Si pulsus, cum ictu inflammationis indice, citatur, causa mechanica in promptu est.

CONTRA, ubi hoc minus adparebat, physiologi, post doctrinam de ea inventam, ad acrem naturam, ut doloris causam, toties fugerunt, quoties magis evidentem non cernebant. Nec

C

dubium

dubium est, quin in cancro, in urinae ardore, et similibus casibus, id ita se habeat. Verum-
enimvero, in plerisque rebus chemica doloris
origo incerta et obscura est, rejiciendaque, si-
cubi naturalis magis vel verisimilior depre-
hendi potest.

TERTIA causa doloris, atque ideo hujus,
esse potest, quae supra quoque comprehensa
est, scilicet fibrarum musculosarum affectus
spasmodicus. Is suum edere effectum potest,
dempto sanguinis circuitu. Quin et idem
spasmus, licet certis id experimentis minus
adhuc compertum sit, arterias adficere potest.

Ex quibus doloris causis saepenumero am-
bigitur, an congestio cum inflammatione, an
acredo chemica, an denique spasmus, contine-
at dolorem. Neque, pluresne praeter has do-
loris causae subsint necne, pro comperto ha-
betur.

NOBIS quidem quarta superesse videtur,
nempe motus per nervos aliunde alio trans-
missus. Quo quidem pacto, a calculo in vesi-
cam latente, ad colicam glandem dolor procur-
rere solet. Cujus generis capitis dolores
complures sunt. Nam impulsus alibi inci-
dentes, motuque excitato perque nervos ad
cerebrum

cerebrum transdito, illic mutationem dolori necessariam efficere verisimile est. Nervi enim nostri ejusmodi sunt, ut motum ab impulsibus quibusdam ortum per suam longitudinem ex alio loco in alium transmittant, et sine dolore saepe; nisi in ea parte in qua motui obstititur ut ulterius extendi nequeat, ideoque copiose accumulatur. Nervorum vero sentiendi extremus terminus cerebrum est. Si igitur unde unde coeptus motus recta ad cerebrum transfertur, ut ei resistatur, idemque eodem usque congestus magna copia crescat, et sic idonea dolori mutatione facta, hunc concitet necesse est. Neque alii impulsus, aliunde inchoati, et alio desinentes extra caput, non similes habent rationes. Rheumatismi causa humores rarefacti in vasa adstricta influentes sunt. Qui adfectus potissimum in musculis obtinet. Illic igitur distensio pro impulsu agens motum facit; is factus ad cerebrum propellitur. Unde ad partem primum adfectam remittitur. Sed neque in loco primum laborante semper, neque in cerebro unquam, hic cietur dolor; quia istis sub rebus neuter locus mutationem ad dolorem creandum necessariam facile recipit. Verum, procurrens a musculo motus ad tendines tendit,

10 DE DOLORE CAPITIS.

tendit, ubi accumulatus per medium cerebrum dolorem acutum creat. Per medium, inquam, cerebrum dolor creatur, quia nisi in cerebro nihil sentitur. Quo magis cavendum a celebrata de consensu doctrina videtur, quae absque medio cerebro, absque motu, absque ulla causa ad effectum apta, adfectum in alio loco coeptum in alium per communes solum nervos transire proponit, quasi effecta aut a nullis causis oriri, aut causas, nisi ubi essent, agere possent.

ATQUE per quartam hanc causam tres priores, quoties extra cerebrum incipientes agunt, ad effectum diriguntur, et dolore caput adficiunt.

EXPLICATA, quantum potui, ratione quae dolor capitis fiat, ad sedem morbi deinceps investigandam adcingar. Quo facto, causas etiam clariores et illustriores futuras simul et morbi naturam.

DOLORIS CAPITIS SEDES.

DOLOR capitis intus plerumque sedet, adfectusque internus est, ut omnia fere illius demonstrare videntur. Quod eo certius erit,

fr

DE DOLORE CAPITIS. 21

si caput extrinsecus pressum dolorem non intendit. Verum, hoc non totam adfectus naturam constituere, multa argumento sunt. Nam saepe tam extrinsecus quam intus dolet caput. Quod cum sit, tum requiri necesse est, uter adfectus princeps sit, et alterum creaverit. Hoc ratiocinando constituere non auserim. Verum, si in dolore, qui manifesto externus est, vertigo, oblivio, stupor, et similia cernuntur, item, si visus obscuratur aut ex toto tollitur, vix dubitandum erit quin ad externum dolorem internus etiam accesserit. Porro, internum hunc principem adfectum fuisse et alterum creavisse, argumento potestates nocentes sunt. Quarum plurimae in cerebrum solum necessario agunt. Quorum in numero sunt animi perturbationes. Itaque ira, pudor, dolor, et similia, rubore vultum suffundunt. Quis vero, quia cerebrum intus adfectum sit, hoc fieri dubitaverit? Quin et alias noxas, quales sunt perspiratio toto corpore cohibita, ventriculus male se habens, et similes quae sunt, quae alioquin ancipites esse credantur, si cerebrum mali particeps ostendant, magisque si rheumatismi capitis signa etiam desint, interni doloris notis licet adnumerare. Nihil autem in omnibus interni
capitis

capitis morbis consuetius aut communius est, quam mali interioris naturae ad finia signa extrinsecus adparere. Quippe summam vim nervosam quae in cerebro exseritur loca vicina prius et proclivius petere, vero et naturae consentaneum est. Itaque hoc in epilepsia, apoplexia, paralyfi, comate, hydrocephalo, et ante omnia in insania, fieri solet. Neque dissimulandum tamen est, quin, quoties sanguis citatus noxae causa est, idem impetus in externas pariter ac internas carotides fieri possit. Reque vera, arteria temporalis aut facialis praeter consuetudinem in multis capitis doloribus pulsans micansque, id ita esse ostendit. Atque sic per eandem causam uterque adfectus incidere facile potest. Verumenimvero, nullum incommodum insignius ex sanguine externarum carotidum percitato prius oriri, quam is ad cerebrum perveniat, verisimile est. Et, ubi eo pervenit, res interni non externi mali protinus esse incipit. Rursus, quia sanguinem pari momento per internas carotides non simul perfluere non est credibile, isque vasa cerebri praecipue distendit; in hoc cardine causa et caput mali praecipue etiam vertitur. Et in utroque exemplo patet, mali sedem cerebrum esse, eoque omnes noxas juven-

tes dirigi. E signis igitur et causis, capitis dolorem qui diuturnior aut memoria dignior sit, in cerebri adfectu constare saepenumero disci potest. Quae norma, ubi deficit, est alia quae rem in clariore ponat monumento. Ergo, ut

CAUSA CAPITIS DOLORIS PROXIMA

INQUIRATUR, praeter modo memorata, observationes cadaverum, dolorem capitis intus nasci et externi causam existere, docere videntur, omnesque, perinde ac in epilepsia, rem hic quoque ad sex capita redire, demonstrare *.

CAUSAE igitur remotae hae fere sunt: Primum stimuli mechanici; deinde chemici; tum sanguinis motum aut pervios generis nervosi usus intercipientia aut comprimantia; item sanguis vasis abundans; denique idem iisdem effusus, postremo indidem serum effusum.

Ad mechanicos stimulos pertinent telorum post inflictâ vulnera fragmenta capiti infixâ, cranii perfracti partes, cranium natura angu-

* Cull. prael. Clin. de epilep. Vid. disput. Jos. Godwin de epilepsia.

stius, meninges quae induruerunt, et quaecunque demum ad cerebrum irritandum valent.

STIMULORUM chemicorum habentur venena ad cerebrum perlata, acrisve materia ex cerebri idve concludentium membranarum suppuratione aut abscessu orta. Quorum utique, ut ante dictum est, noxa saepe anceps est, siquidem eadem a praeeunte inflammatione aut sanguine citato clarius explicabilis videtur.

PRO tertia causa sunt duri tumores, et quodcunque cerebrum comprimit ita ut motus nervosus minus libere per totum id peragatur; ideoque quae modo memorata sunt, quoties stimulo utriusque generis carent, quae noxae epilepsiae, apoplexiae, et paralyseos saepe sunt communes.

SANGUINIS vero in vasis cerebri, five parvis arteriolis cum inflammationis habitu congesti, five in venis flagnantis copia justo major, medullam cerebri diducens, capitis creat dolorem.

Cujus rei effectus est idem sanguis propriis vasis effusus. Id quod plurima cadavera incisa satis superque probant.

NEQUE serum vasis effusum non etiam sanguinis

guinis abundantiam sequitur. Cujus rei hic fere ordo reperitur. In omni sanguinis abundantia quam vasa parum capiant, scilicet in omni habitu haemorrhagico, prius serum, seu pars sanguinis decolor, dein sanguis merus, vasis erumpere solet.

Quod ad has omnes causas attinet, primum monendum est, plerasque earum in dolorem capitis diuturniorem parum convenire, et nonnullas potius effecta quam causas esse credendas. Sed ea tamen effecta sunt quae ad causae originem communioem retroducant.

STIMULI mechanici, qui saepe epilepsiam, saepius capitis dolorem, neutrum tamen semper inferunt; ut facile alia simul conditione opus esse videas. Quam, qualem esse conjiciam, accipe. Omnes res irritantes sanguinem ad partem adtrahunt. Haec irritatio ad cerebri vasa sanguinem trahit. Hinc plenitudo doloris causa. Quia vero non semper sequitur dolor; ergo stimuli non semper cerebrum attingere credendi sunt. Verum, si cerebrum jam ante sanguine abundat, si contactus stimulorum eam abundantiam creat, haec abundantia cum stimulis ad dolorem dandum requiritur.

D

Quod

26. DE DOLORE CAPITIS.

Quod ad stimulos chemicos attinet, ut supra dictum est, eam noxam saepius debito a pathologis culpata esse, ita quoties revera subest, eam dolori esse posse, non est inficiandum. Eiusdem ea diuturnitas ut diuturniorem det dolorem, vitae usui neutiquam convenit. Aut in longiore dolore sicubi apprehenditur, ei sub finem supervenisse, et effectus non causa extitisse, judicanda est. Effectus autem, ut monstravi, sanguinis ad caput prius citati aut inflammationis praeceuntis est.

COMPRIMENTIA, quales duri tumores et similia sunt, alia vasa impediendo, ut in aliis sanguis abundet, efficiunt. Ergo,

HAE tres causae fere solum eatenus nocent, quatenus quartae naturae participes sunt, aut cum ea conjunguntur. Quae ut in praesentia omittatur,

QUINTA causa, scilicet sanguis vasis effusus, perniciiei semper, saepe inducta apoplexia, est, oriturque manifesto a quarta. Neque doloris longioris initium esse potest.

QUIN et sexta in sero vasis effuso posita, quartae quoque effectus, pariter a justa causa aliena est. Effunditur autem serum, quia vel in venis sanguis stagnans arteriosi partem tenuem in vasa serosa impellit; vel quia in arteriis

teriis citatus has diducit, et serum saltem transfundit. Quocirca,

TURGENS sanguine cerebrum videtur capitis doloris, ita ut epilepsiae, praecipua causa esse. Vel saltem, siquando non multum praeter naturam in dolore capitis turgent vasa cerebri, id fit, quia quaedam res et conditiones simul faciunt, ut habitus non multo quam par est alioquin turgidior, ita tamen turgescat ut eundem eventum trahat.

Scio mihi objici posse, cum talis plenus et turgens cerebri habitus tantummodo in epileptiis, quae capitis dolorem forte exceperint, clare deprehendatur; ideo non sequi, eum etiam dolori ante subfuisse, et ejus quoque originem exstitisse.

FATEOR equidem, quia capitis dolor, nisi in aliud malum capitis versus, raro exitio est, idcirco visa in cadaveribus non recta et protinus opinionem nostram confirmare.

VERUM, cum capitis dolor in omnia ejus mala degeneret, id quod observationibus Lieutodianis fatis superque patet, et in omnibus eadem fere, inciso post mortem cerebro, observata sint; ergo aliquid commune inter omnia ea mala intercedere existimandum est.

Qui

18 DE DOLORE CAPITIS.

Quī enim aliter res explicabilis erit? Ex centum exemplis Lieutodianis, viginti et quinque in paralyfin, lethargum, aut apoplexiam, viginti et amplius in diversas vefaniae facies abierunt, et reliqua omnia eodem pertinuerunt, et opinionem nostram firmaverunt. Unde colligimus, cum haec mala ita a capitis praeunte dolore pendeant, ea communi inter se et cum hoc dolore vinculo conjungi. Reque vera, omnia inciso cerebro eandem rerum faciem ostendunt. Omnia igitur, sed diverso modo, pro majore aut minore eorum vehementia et magnitudine, ex eodem cerebri habitu, eademque natura aut causa proxima pendent. Itaque, si capitis aliquot annorum dolorem apoplexia tandem excipit, insi-
foque cerebro, sanguis effusus deprehenditur, haud dubitabo tam apoplexiam, quam qui ei praecefferit dolorem ex eadem causa, sed hunc ex minore, illam a majore, natum esse credere. Minor vero causa, quae dolorem fecerit plenus vasorum cerebri habitus turgensque videbitur, major cum sequuta effusio. Quam causam proximam iis capitis malis sic communem, quia in reliquis ex habitu vasorum cerebri pendet, ergo et in dolore pendere verisimile est.

est. Sed, praeter veri similitudinem certa res argumentum nostrum firmat. Nam in febribus, quae universae fere cum capitis dolore sunt, sanguinis in caput impetus manifestior fit, tantoque fere major, magisque intensus, quanto dolor magis auctus. Quae symptomatici doloris hujus causa, idiopathici causam apte illustrat.

CAUSÆ REMOTÆ ALIÆ.

CAUSA igitur morbum continente in pleno cerebri vasorum constituta, et iis noxis quae intra cranium agunt, tantummodo causam adjutare demonstratis; jam quaedam aliae noxae, quae aliunde natae, idem hoc cerebri vitium augent, addendae sunt.

EAE sunt perspiratio siue frigore seu aliunde toto corpore suppressa, animi perturbationes, ut ira, metus, similesve, lucubratio, et studiorum quacunque intentio, calor, exercitatio, bacchus hesternus, postremo chemici stimuli quidam, cujusmodi sunt exanthemata aut ulcerosa profluvia suppressa. Quae noxae, exceptis stimulis chemicis, cum omnes manifesto cerebrum irritare, ideoque plenum ejus habitum

habitu augere, et capitis dolorem facere, satis constat; ita nostram morbi opinionem confirmant. Neque stimuli chemici non sic magis quam alia ratione, ut postmodo dicitur, agere mihi videntur.

CAPITIS dolorem e sanguine citato, seu cerebri statu excitato, solum pendentem comprehendere; et, si quis in cerebri etiam collapsu, seu statu parum excitato, capitis dolor, ut in epilepsia huic affini morbo fieri videtur, consistit; eum utpote qui et rarissime, ac ne certo quidem, incidat, simul quia quid de eo opera dignius diceretur, parum cogitanti ad animum adcurrerebat, omittendum omnino putavi,

EVENTUS PRÆSAGIUM.

CAPITIS dolor, qui paulo lenior sit, diu, immo per totam vitam, ad satis maturam senectutem ire et redire, aliquando fere ex toto decedere, neque pejorem quemvis trahere eventum, potest. Qui ipse, ubi sive frequentia sive vehementia præter solitum sævit, magisque, si diuturnus etiam fuit, aliquid magnum malum plerumque minatur. Mag-

na

na et assidua morbi vis vel in epilepsiam *, vel in paralyfin, vel in lethargum, vel in apoplexiam †, vel in insaniam ‡, et ipsam mortem transit: Id quod infinita fere testimonia firmanant. Utque cum omnibus capitis morbis hic copulam habet, ita in omnes, et alio tempore in alium, verti solet.

CURANDI RATIO.

Cum doloris capitis originem in pleno aeturgente cerebri habitu, adjutantibus quibusdam noxiis potestatibus, frequentissimam posuerimus; ideo,

MEDENDI CONSILIA

In duas partes discedunt: Primum, ut capitis habitus attenuetur; deinde, noxae adjutantes tollantur.

PRIORI consilio adcommodatur quicquid sanguinem a capite revocat. Quod praestantium

* In hanc 20.

† In has tres 26.

‡ 25. teste Lieutodio, mutati sunt. Saepe gutta ferena capitis dolorem, et Suistii vesania, secutae sunt.

tium in numero primum est, sanguinis incisa vena majore detractio. Ea, plenior totius corporis habitum attenuando, ideo et capitis attenuat. Imminuta, scilicet, magnorum vasorum sanguiferorum tensione, minimorum imminuetur; levatisque distantioribus vasis, et ipsius partis levabuntur. Ob quam causam, incisa brachii vena levaminis aliquid promittit. Verum haec ipsa sanguinis ex magno vase detractio eo erit efficacior, quo propius locum laborantem fit. Siquidem in vicinis, quam diffitis partibus, tensionem magis levare, tam experimentis quam rationi consentaneum est. Quo etiam nomine

SANGUISE parvis juxta mali sedem vasis missus haud paulo magis ex usu reperitur. Itaque hirudines pone oculos aut aures, in occipite qua id cervici summae adfuit, aut alicui capitis parti, si rasum hoc est, appositae, saepe sunt auxilio. Levata enim exteriorum sic capitis vasorum tensione, interiorum protinus levatur.

NEQUE eidem consilio, et eandem ob causam, non etiam cucurbitulae, circa eadem loca admotae, suam utilitatem habere possunt.

QUOD si vesicatoria, quae ad impedimenta resolvenda possunt, in vicinio capitis minus

in

in magno dolore, ob aliquam quam cient irritationem, a nonnullis deliguntur; tamen, cum ea irritatio et brevis et levis sit, detractaque ferrosi humoris copia, exteriora vasa multum leventur, ab eorum, raso capiti impositorum, usu minime abhorrendum videtur.

TENSIONIS quoque levandae causa, alvum purgantia recte adhibentur. Quorum usus, cum vel febrilem capitis dolorem levet, ut extra febres etiam magis profit, necesse est. Quod quidem, ut omittantur rationes, usu compertum est. Nam, ut capitis omnem in pleno habitu positum dolorem dura alvus auget, ita resoluta rursus lenit.

In numero potestatum nocentium ut impedita perspiratio est, ita hanc toto corpore expedientia remedio fore, manifestum est. Sic enim, liberatis in summo corpore vasis, et relaxatis nervis, sanguis huc magis et a capite revocabitur, hujusque simul vasa minus distendentur.

Ad ipsius vero capitis exterioris foramina aperienda, ipsum illud, quod alia causa radendum supra dictum est, etiam hoc nomine radi oportebit. Neque quod, ad lippitudinem et alia visus vitia levanda, radi caput perpetuo praecipiat, alia ratio reddi potest; quam ut, liberatis exterioribus capitis vasis, apertisque

E ejusdem

eiusdem foraminibus, interiora quoque liberentur, et plenus cerebri habitus, qui toties externi adfectus in causa est, hac ratione solvatur.

Quod ad secundum medendi consilium attingit, potestates nocentes, quae non tam morbum facere dictae sunt, quam una cum pleno habitu id agere, ut, qua ille fiat aut factus servetur, dent occasionem, quae evitabiles sunt, multae enim non sunt, cum cura vitari debent. Itaque si alvi durities, impedita perspiratio, aut excretiones aliae, sive naturales, sive consuetae, nocuerunt, alvus et foramina cutis, qua ratione jam monstratum est, solvantur, hae reducantur, et utraque expedita servantur. Si cerebri per iram, metum, aut similes animi perturbationes Bacchum hesternum, vigiliam, praecipue lucubrationem, animumve quacunque studiis intentum, exercitationem, et calorem, fuscitato ad id sanguine, aut nervorum genere adfecto, irritatio facta est, hae noxae, corpore et animo rite curatis, caveantur. Quod ad stimulos sive mechanicos sive chemicos, sive compri-
mentia et pervios nervorum usus interturbantia, quae intra cranium ipsi cerebro officunt; quia ea mala tolli minus queunt, ut quam minime cerebrum contingant, soluto turgescientium vasorum, remediis priori sub
consilio

consilio praeceptis, pleno habitu curetur. Sanguis et serum in cerebrum effusa, extremum jam et immedicabile malum, atque ipsam mortem, intentant. E chemicorum vero stimulorum, qui extra cerebrum aliunde coepti huic nocent, cum ratio noxae anceps sit, ut anceps etiam curatio sit, necesse est. Nam si, exempli ergo, exanthematum retropulsorum, aut ex ulceribus profluviorum suppressorum, materia sanguine recepta et ad cerebrum delata, offendit, ut is idoneis remediis repurgetur, conandum est. Si tensionem augendo, quod verisimilius est, eadem obest, tensioni adversantia supra memorata conveniunt. Si vero ratione magis obscura, sed et magis verisimili noxa inferatur, et motus nervosi per hanc commutentur; quam metuo! ut ratio motuum nervosorum satis innotuerit, ad idoneam opem recipiendam.

POSTREMO, ad hujusmodi per consuetudinem capite dolentium curationem, remediorum quoque consuetudo necessaria est. Ergo omni tempore, sive extra morbum sive intra eum versantur, aëris et victus assidua cura opus est. Aër mediae temperiei, et neque in calorem neque in frigus multum inclinantis, item tenuis victus constansque, fonticulorum et setaceorum usus, quaerantur.

36 DE DOLORE CAPITIS.

EORUM more juvenum qui hinc summum
 medicinae honorem petentes, aliquem rei
 delectum habent, ego hujus disputationis prae-
 cipuam materiae partem, et morbi rationem,
 ab egregio viro GULLENO potissimum acce-
 pi. Simul ne quis me vanas conjecturas aut
 opiniones rerum inanes secutum existimet,
 is omnia fere quae dicta sunt observationum
 certarum, et ipsorum experimentorum fidei,
 inniti sciat. Quod si hoc opusculum minus
 accurate tractasse, et cadaverum Leutodia-
 nas incisiones minus ad unguem retulisse,
 visus fuero; id temporis certe et forsitan in-
 genii, sed non etiam, consilii mei, culpa est.
 Satisque habebo, si vii relati exemplo ipse
 impulsus eos, quibus ingenii et otii plus con-
 tigerit, ad visa in cadaueribus exploranda, et
 inde proximas morborum causas constituen-
 das, impellere olim valuero.

F I N I S.